

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ - ਸਬਦ ੫੪

ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੇ ਸਿਉ ॥

ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੨੫੨

ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੇ ਸਿਉ ॥

ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਜਨੁ ਜਨ ਤੇ ਠਾਕੁਰੁ ਖੇਲੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਤੇ ਸਿਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਪਨ ਦੇਉ ਦੇਹੁਰਾ ਆਪਨ ਆਪ ਲਗਾਵੈ ਪੂਜਾ ॥

ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ ॥੧॥

ਆਪਹਿ ਗਾਵੈ ਆਪਹਿ ਨਾਚੈ ਆਪਿ ਬਜਾਵੈ ਤੂਰਾ ॥

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰੁ ਜਨੁ ਊਰਾ ਤੂ ਪੂਰਾ ॥੨॥੨॥

ਸਾਰ: ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤ ਗਵਾਚਦੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਸਮੁੱਚੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਦਵੈਤ ਦੇ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਦੀਆਂ ਹੱਦ-ਬੰਦੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮੂਲ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਿਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਹੁਣ ਵਸਤੂਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਮਾਨਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ; ਇਹ ਉਸ ਸੂਝ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਸਰਬਸਾਂਝੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਦਇਆ ਅਤੇ ਪੁਖਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ।

ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੇ ਸਿਉ ॥

ਹੇ ਮਾਧੋ, ਪਿਆਰੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਸਤਾ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ? ਇਹ ਭਾਵ ਇਕ ਜਾਗਰੂਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਆਪੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹਸਤੀ ਹੈ।

ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਜਨੁ ਜਨ ਤੇ ਠਾਕੁਰੁ ਖੇਲੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਤੇ ਸਿਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਸੇਵਕ ਬਣਨਾ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਡ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਅਦਵੈਤ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਤਰੀਵੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਇਕੋ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਆਪਨ ਦੇਉ ਦੇਹੁਰਾ ਆਪਨ ਆਪ ਲਗਾਵੈ ਪੂਜਾ ॥

ਤੂੰ ਹੀ ਦੇਵਤਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈਂ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਤਿੰਨੋਂ ਇਕੋ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸੇ ਇਕੋ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਦਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ ॥੧॥

ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸੂਝ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਮੂਲ ਤੱਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ; ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੂਜੇਪਾਸ ਦਾ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (੧)

ਆਪਹਿ ਗਾਵੈ ਆਪਹਿ ਨਾਚੈ ਆਪਿ ਬਜਾਵੈ ਤੂਰਾ ॥

ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਤੂਰੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸੁਰ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰੁ ਜਨੁ ਊਰਾ ਤੂ ਪੂਰਾ ॥੨॥੨॥

ਨਾਮਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ-ਧਾਰਾ ਹੈਂ; ਮੈਂ ਅਧੂਰਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਹ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂਰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਅਦਵੈਤ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੱਲ

ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। (੨)(੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਮੂਲ ਤੱਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰਾਪਣ ਸਿਰਫ਼ ਰੂਪ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਨਾਮਾਂ, ਪਹਿਚਾਣਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਹਕੀਕਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦਇਆ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੰਡ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਅਣਵੰਡੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com